

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ
ΤΩΝ ΕΠΩΝΥΜΩΝ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ

του δρα Αντρέα Μ. Κολίτση

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.*

ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

I. ΑΡΣΕΝΙΚΑ

᾽Ονόματα εἰς - ἰς.

Τὰ κληρονομηθέντα ὀνόματα εἰς - ἰς, παλαιὰ πρωτόκλιτα καὶ τριτόκλιτα, κατέληξαν ἅπαντα εἰς τὸν νεοελληνικὸν τύπον ὀνομάτων εἰς - **ης**, ὃν χαρακτηρίζει διαφύλαξις τοῦ φωνήεντος τῆς ὀνομαστικῆς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς πτώσεις. Ἐξ ὀνομάτων δῆλον ὅτι, οἷον Σωκράτης, - ους, Μιλτιάδης, - ου, ἐδημιουργήθη ὁ νεοελληνικὸς τύπος Σωκράτης, - η, Μιλτιάδης, - η καὶ κατὰ ταῦτα ἐρρυθμίσθησαν καὶ πάντα τὰ παλαιότερον εἰς - **ίος** (- ἰος, - εἰος) λήγοντα Βασίλης, - η, Θανάσης, - η κλπ.¹.

Τὰ ὀνόματα ταῦτα ὑφίστανται τὴν ἐπίδρασιν τῶν φωνητικῶν νόμων τῆς διαλέκτου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐμφανίζουσι τύπους ἀποκλίοντα τῆς κοινῆς ἑλληνικῆς. Οὕτως ἐν Κύπρῳ εἶναι λίαν συνήθη τὰ καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα κύρια ὀνόματα εἰς - **ης**, οἷον Ἀλέξης, Ἀναστάσης, Ἀντώνης, Βασίλης, Γιώργης, Γρηγόρης, Δημήτρης, Μελέτης, Προκόπης, Στάθης, Στράτης, Φώτης κλπ. Τὸ ἰδιωματικῶς ἐνδιαφέρον ἐνταῦθα εἶναι ὁ συνεπὴς πρὸς τὴν διάλεκτον παράλληλος τύπος. Παρὰ τὸ Γιώργης λ.χ. ἐν χρήσει εἶναι ὁ τύπος Γιώρκης (καὶ

* Το κεφ. Β αποτελεί μέρος της διατριβῆς ἐπὶ διδακτορία που υποβλήθηκε στη Φιλοσοφικὴ Σχολή του Ἐθν. & Καποδιστριακοῦ Παν. Ἀθηνῶν, το 1964.

1. Ταῦτα κατὰ λόγον προελεύσεως ὀρθογραφοῦνται ἱστορικῶς Βασίλεις, Θανάσις κλπ. Ἰδ. Γ. Ν. Χατζιδάκις, ΜΝΕ I, 618 κέξ. καὶ «Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ὀνομάτων εἰς - ἰς - ἰν ἀντὶ - ἰος - ἰον ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ Ἑλληνικῇ» Ἀθηνᾶ 12 (1900) 285 - 303.

Ἄη Γιώρκης), Ἀξέντης (Αὐξέντης), Γληόρης (Γρηγόρης), Γημήτρης (Δημήτρης), Πιφάνης (Ἐπιφάνης), Εὐκενής, Φκενής (Εὐγενής), Εὐτύμης (Εὐθύμης), Εὐτύσης (Εὐτύχης), Παρτένης (Παρθένης), Σέρκης (Σέρρης), Σωβρόνης (Σωφρόνης) κλπ.¹

Ἐνεκα τῆς μεγάλης ἐπιδόσεως τῶν ὀνομάτων εἰς -ης συνεξέδραμον πρὸς ταῦτα πλὴν τῶν εἰς -ιος καὶ ὀνόματα ἄλλως εἰς -ος λήγοντα, οἷον Ἀπόστολος — Ἀποστόλης, Εὐάγγελος — Βαγγέλης καὶ Βανῆλης, Ἰσίδωρος — Σιδέρης καὶ εἴ τι ἄλλο. Κατὰ τὰ εἰς -ης ἐπίσης ἐρρουθμίσθησαν καὶ πολλὰ ξενικῆς προελεύσεως ὀνόματα λήγοντα εἰς ἓν τῶν συμφώνων, ἅτινα ἢ νέα Ἑλληνικὴ δὲν ἀνέχεται ὡς ληκτικά: Ἀβραάμης καὶ Ἀβράμης (Ἀβραάμ), Γαβρίλης καὶ Γαβρίλης (Γαβριήλ), Γιακείμης (Ἰωακείμ), Γιωσήφης (Ἰωσήφ), Δανίλης (Δανιήλ), Δαβίθης καὶ Λαβίθης (Δαβίδ), Ἐζεκίλης, (Ἰεζεκιήλ), Ἐφραίμης (Ἐφραίμ), Ζιντίλης (Gentil), Ἰωήλης (Ἰωήλ), Μανουήλης καὶ Μανόλης (Ἐμμανουήλ), Μικέλ-λης καὶ Μιζέλ-λης (Michel), Μιχάλης (Μιχαήλ), Ναθαναήλης (Ναθαναήλ), Ῥαφαήλης (Ῥαφαήλ).

Πάντα τὰ ἀνωτέρω δεικνύουσι τάσιν ἐπικρατήσεως τοῦ συστήματος τῶν εἰς -ης ὀνομάτων. Ἐν τούτοις, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, καὶ τὸ σύστημα τοῦτο παλαίει πρὸς τὸ σύστημα τῶν εἰς -ος ὀνομάτων, προῖδον δὲ τῆς πάλης ταύτης εἶναι ὀνόματα εἰς -ης νὰ μεθίστανται εἰς τὸ σύστημα τῶν εἰς -ος.

Ἐνδιαφέρουσιν καὶ κυριαρχοῦσιν ἐν Κύπρῳ τάξιν ἀποτελοῦσι τὰ ἐπὶ τῆς ληγουσῆς τονιζόμενα ὀνόματα εἰς -ης ποικίλης προελεύσεως. Ταῦτα ἀποτελοῦσι μορφολογικὸν ἅμα καὶ σημασιολογικὸν σύστημα. Τόσον πολὺν δὲ ἐπέδωκεν ὁ τύπος οὗτος τῶν ὀνομάτων ἐν Κύπρῳ, ὥστε κατήντησε νὰ χρησιμεύῃ ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν τύπος ὑποκορισμοῦ καὶ θωπείας παντὸς σχεδὸν κυρίου ἀρσενικοῦ ὀνόματος πάσης μορφολογικῆς κατηγορίας. Οὕτως ἔχομεν:

α') Ἐκ τῆς τάξεως τῶν εἰς -ης, Γιαν-νῆς (Ἰωάννης), Εὐριπῆς (Εὐριπίδης), Κλημῆς (Κλήμης), Κλιαθ-θῆς (Κλεάνθης), Πασκαλῆς (Πασχάλης), Χαραλαμπῆς (Χαραλάμης).

β') Ἐκ τῆς τάξεως τῶν εἰς -ιος, Ἀγαπῆς (Ἀγάπιος), Ἀμβροσῆς (Ἀμβρόσιος), Ἀντωνῆς (Ἀντώνιος), Ἀρκαδῆς (Ἀρκάδιος), Ἀρτεμῆς (Ἀρτέμιος), Γεν-ναδῆς (Γεννάδιος), Γιωρκῆς (Γεώργιος), Γληορκῆς

1. Περὶ τῆς φωνητικῆς τῶν Κυπρίων ἰδ. Μ. Beaudouin, Dial. Chypr., Σ. Μενάροδον, Ἀθηνᾶ 6 (1894) 145-173 καὶ Χ. Παντελίδη, Φωνητικὴ.

(Γρηγόριος), Εὐγενής και Εὐκηνής (Εὐγένιος), Εὐτυμής (Εὐθύμιος), Ἴγνατιῆς και Ἴγνατιῆς (Ἴγνατίος), Λιοντίης (Λεόντιος), Νουφρηῆς (Ἵνουφριος), Παρτενῆς (Παρθένιος), Πολυβῆς (Πολύβιος), Σωφρονής (Σωφρόνιος), Φωτῆς (Φώτιος).

γ') Ἐκ τῆς τάξεως τῶν εἰς -ος, Ἄγγελῆς και Ἄνῃελῆς (Ἄγγελος), Ἄλεξαντρηῆς (Ἄλέξανδρος), Ἀποστολῆς και Ποστολῆς (Ἀπόστολος), Ἀρισταρχῆς (Ἀρίσταρχος), Ἀριστο(β)ουλῆς (Ἀριστόβουλος), Βενεκτῆς (Βενέδικτος), Γιακωβῆς και Γιακουβῆς (Ἰάκωβος), Γλαυκῆς (Γλαῦκος), Εὐτυβουλῆς (Εὐθύβουλος), Θεοδουλῆς (Θεόδουλος), Θεοδωρῆς, Θεορῆς και Χεορῆς (Θεόδωρος), Θεολῆς (Θεολόγος ἢ Θεόδουλος), Θεοτῆς (Θεόδοτος), Ἰκαρῆς (Ἰκαρος), Κλεοβουλῆς (Κλεόβουλος), Κοδρῆς (Κόδρος), Κονομῆς (Οἰκονόμος), Κυρῆς (Κῦρος), Κυριλ-λῆς (Κύριλλος), Λαζαρηῆς (Λάζαρος), Λυσαντρηῆς (Λύσανδρος), Μαξιμῆς (Μάξιμος), Μηρῆς (Ἵμηρος), Μοδεστῆς (Μόδεστος), Μορφῆς (Εὐμορφος), Νικηφορῆς (Νικηφόρος), Ξατ-τῆς (Ξάνθος), Ὀνησιφορῆς και Νησιφορῆς (Ὀνησίφορος). Ὀρθοδοξῆς (Ὀρθόδοξος), Πατροκλῆς (Πάτροκλος), Παυλῆς (Παῦλος), Πετρῆς (Πέτρος), Πολυδωρῆς (Πολύδωρος), Προδρομῆς (Πρόδρομος), Σιλβεστρηῆς (Σίλβεστρος), Σταυρῆς (Σταῦρος), Στεφανῆς (Στέφανος), Τευκρῆς (Τεῦκρος), Τιμοθῆς (Τιμόθεος), Φηνορῆς (Ἄθηνόδωρος), Φιλιπ-πῆς (Φίλιππος), Φιλοθῆς (Φιλόθεος), Χαραλαμπῆς (Χαράλαμπος), Χριστο(δ)ουλῆς (Χριστόδουλος), Χριστοφορῆς (Χριστόφορος), Χρυσανθ-θῆς (Χρῦσανθος), Χρυσοστομῆς (Χρυσόστομος).

δ') Ἐκ τῆς τάξεως τῶν εἰς -ας, Ἄντρηῆς (Ἄνδρέας), Βαορῆς και Παορῆς (Εὐαγόρας), Βαρναβῆς (Βαρνάβας), Κλιοπῆς (Κλεόπας), Λουκῆς (Λουκᾶς), Μαιμῆς (Μάμας).

ε') Εἰς -ῆς ἐπὶ τῆς ληγούσης τονιζομένους τύπους ἐσχημάτισαν ὡσαύτως τὰ πλεῖστα τῶν τριτοκλίτων τῶν μεταστάντων εἰς τὴν πρώτην ἢ δευτέραν κλίσειν, οἷον Ἄγαμέμνος (Ἄγαμέμνων) Ἄγαμεμνῆς, Ἄχιλ-λέας (Ἄχιλλεὺς) Ἄχιλ-λῆς, Γιάσος (Ἰάσων) Γιασῆς, Ἐκτορας (Ἐκτωρ) Κτορῆς, Εὐέροτος (Εὐέλθων) Εὐερτῆς, Ζήνωνας (Ζήνων) Ζηνωνῆς, Θαράπος (Θεράπων) Θεραπῆς, Κίμωνας (Κίμων) Κιμωνῆς, Κλέωνας (Κλέων) Κλεωνῆς, Κρίτωνας (Κρίτων) Κριτωνῆς, Λέοντας (Λέων) Λεοντῆς, Μέμνος (Μέμνων) Μεμνῆς, Νέστορας (Νέστωρ) Νεστορῆς, Πλάτωνας (Πλάτων) Πλατωνῆς, Σολομὸς (Σολομῶν) Σολομῆς, Σόλος (Σόλων) Σολῆς, Τρύφωνας (Τρύφων) Τρυφωνῆς, Φαίδωνας (Φαίδων) Φαιδωνῆς.

Περὶ τούτων διδάσκει ὁ Σ. Μενάρδος ὅτι ἔχομεν τὸν μετασχηματισμὸν ἀπὸ τῶν τριτοκλίτων τύπων¹. Ἄν ὅμως οὕτως εἶχε τὸ πρῶγμα, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχομεν ἀφ' ἑνὸς μὲν Ζηωνῆς, Κιμωνῆς, Κλεωνῆς, Κριτωνῆς, Πλατωνῆς, Τρουφωνῆς, Φαιδωνῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ Ἄγαμεμνῆς, Γιασῆς, Εὐεργτῆς, Θαραπῆς, Σολῆς, Σολομῆς κλπ. Ἡ ὕπαρξις τῶν παραλλήλων τούτων σχηματισμῶν ἐλέγχει, ὅτι ταῦτα ἀνάγονται οὐχὶ εἰς τὰ παλαιὰ τριτόκλιτα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὰ μετασχηματισθέντα ἐκ τριτοκλίτων πρωτόκλιτα εἰς -ας, οἷον Ζήνωνας, Λέοντας, Πλάτωνας, Τρύφωνας κλπ., καὶ δευτερόκλιτα εἰς -ος, οἷον Ἄγαμέμνος, Γιασός, Εὐέργτος, Σολομός καὶ τὰ τοιαῦτα.

ς') Παρὰ τὰ ἀνωτέρω ἐσχηματίσθησαν ἀπ' εὐθείας εἰς -ῆς ἢ ἐσχημάτισαν παραλλήλους τοιούτους τύπους πολλὰ ξενικῆς καταγωγῆς ὀνόματα, οἷα τὰ ἑβραϊκὰ Ἄβρααμῆς καὶ Ἄβραμῆς (Ἄβραάμ), Ἄδαμῆς (Ἀδάμ), Γιωσηφῆς (Ἰωσήφ) καὶ τὰ φραγκικὰ καὶ ἰταλικὰ Ἀντζουλής, Βαλ-λιαντής, Γαστωνῆς, Γερολεμῆς, Γιακουμῆς, Ζαναρτής, Ζαν-νετ-τής, Λοιζῆς, Μιλῆς, Μιζελ-λής, Πιερχῆς, Τομασῆς, Τουμασῆς καὶ Τομαζῆς, Ἰορῆς καὶ Ζορζῆς, Φραγκεσκῆς.

Πρὸς πάντα ταῦτα εἶναι ὁμόλογοι καὶ οἱ πολλοὶ εἰς -ῆς λήγοντες συγκεκομμένοι τύποι, οἷον Νικολῆς καὶ Κ-κολῆς (Νικόλαος), Ἰυρκῆς (Ἰυρκακός), Τ-τσουλῆς (Χριστόδουλος) κλπ., οὓς παραθέτομεν ἐν τῷ οἰκείῳ κεφαλαίῳ.

Καθ' ἃ ἤδη ἐλέχθη, τὰ εἰς -ῆς ὀνόματα ταῦτα ἀποτελοῦσι μορφολογικὸν καὶ σημασιολογικὸν σύστημα. Ὅθεν ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβάλλεται ἡ διαστολὴ τῆς κατηγορίας τῶν ὀνομάτων τούτων ἀπὸ τῶν ἄλλων εἰς -ης. Ὁ ἐπὶ τῆς ληγούσης ἀφ' ἑνὸς τονισμὸς καὶ ἡ ἄλλως ἀνερμηνεύτος ὑποκοριστικὴ σημασία ἀφ' ἑτέρου ὠθοῦσιν ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν ὡς ἀφετηρίαν τούτων τὴν πολυπληθῆ τάξιν τῶν εἰς -ιν οὐδέτερον. Αἱ καταλήξεις -ιν καὶ -ούδιν² κατ' οὐδέτερον ἐν Κύπρῳ προσδίδουσιν ὑποκοριστικὴν σημασίαν εἰς ὀνόματα παντὸς γένους· πβ. τὸ στομ-ιν — στομ-ού(δ)ιν (μικρὸν στόμα), τὸ δεντρ-ιν — δεντρ-ού(δ)ιν, τὸ πορτ-ιν — πορτ-ού(δ)ιν (θυρίς), τὸ νουρ-ιν — νουρ-ού(δ)ιν (μικρὰ οὐρά), τὸ φουρν-ιν — φουρν-ού(δ)ιν (μικρὸς φούρνος),

1. Ἰδ. Ἀθηνᾶ 16 (1904) 286.

2. Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς -ούδι ἐκ τῶν εἰς -οῦς, βοῦς, χνοῦς κλπ., ἰδ. Γ. Ν. Χατζιδάκις, ΜΝΕ 2, 306, Einleitung, σ. 109 καὶ Ἀθηνᾶ 28 (1916) 185 κέξ. Ἡ κατάληξις εὐχρηστεῖ ὡσαύτως εἰς τὴν Μακεδονικὴν καὶ Θεσσαλικὴν διάλεκτον.

τὸ γαουρ·ίν — γαουρ·ού(δ)ίν (μικρὸς ὄνος), τὸ ζυλ·λ·ίν — ζυλ·λ·ού(δ)ίν (μικρὸς κύων), τὸ κατ·τ·ίν — κατ·τ·ού(δ)ίν (μικρὰ γαλῆ), τὸ ζοιρ·ίν — ζοιρ·ού(δ)ίν (μικρὸς χοῖρος), τὸ μερσιν·ίν — μερσιν·ού(δ)ίν (μικρὰ μυρσίνη), τὸ τερατσ·ίν — τερατσ·ού(δ)ίν (μικρὰ κερατέα) κλπ.

Ἡ ἐπίδοσις τῶν κατ' ἐξοχὴν ὑποκοριστικῶν τούτων καταλήξεων ἐπέδρασε καὶ εἰς τοὺς σχηματισμοὺς τῶν κυρίων ὀνομάτων. Οὕτως ἐξηνέχθησαν κατ' οὐδέτερον ἄρσενικά καὶ θηλυκὰ κύρια ὀνόματα, οἷον τὸ Γιωρκ·ίν καὶ Γιωρκ·ού(δ)ίν (Γεώργιος), τὸ Παυλ·ίν — Παυλ·ού(δ)ίν (Παῦλος), τὸ Σταυρ·ίν — Σταυρ·ού(δ)ίν (Σταῦρος), τὸ Ἄντων·ίν — Ἄντων·ού(δ)ίν (Ἄντωνιος), τὸ Στεφαν·ίν — Στεφαν·ού(δ)ίν (Στέφανος), τὸ Χαραλαμπ·ίν — Χαραλαμπ·ού(δ)ίν (Χαράλαμπος), τὸ Φιλип·π·ίν — Φιλип·π·ού(δ)ίν (Φίλιππος), τὸ Κατεριν·ίν — Κατεριν·ού(δ)ίν (Αἰκατερίνα), τὸ Μυροφορ·ίν — Μυροφορ·ού(δ)ίν (Μυροφόρα), τὸ Π·ποιν·ίν — Π·ποιν·ού(δ)ίν (Δέσποινα) κλπ. Ταῦτα χαρακτηρίζοντα πρόσωπα παιδικῆς κατὰ τὸ πλεῖστον ἡλικίας ἐκφράζουσιν οὐχὶ μόνον ὑποκορισμὸν ἀλλὰ καὶ θωπείαν.

Ὅτε ἐκυριάρχησε κοινὸν αἴσθημα, ὅτι παρὰ πᾶν ὄνομα παντὸς γένους δύναται νὰ σχηματίζεται ὑποκοριστικὸν ζεῦγος εἰς -ίν καὶ -ούδιν καὶ ὅτι κατὰ τὰ ὑποκοριστικά ταῦτα δύναται ἀπὸ παντὸς κυρίου ὀνόματος νὰ σχηματίζεται ὑποκοριστικὸν ζεῦγος εἰς -ίν, -ούδιν, τότε ἐπηκολούθησεν ὡς πρὸς τὰ ἄρσενικά νεωτέρα τις ἐξέλιξις. Κατὰ ταύτην παρὰ τὸν ἀρχικὸν τύπον τῶν ὀνομάτων Γιάν·νης, Βαρνάβας, Γιώρκης, Σταῦρος κλπ., ὅστις παραμένει βυσικός, καὶ παρὰ τὸν εἰς -ίν ὑποκοριστικόν, τὸ Γιαν·νίν, τὸ Βαρναβίν, τὸ Γιωρκίν, τὸ Σταυρίν κλπ., δημιουργεῖται ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου νέος εἰς -ῆς τύπος τονιζόμενος ἐπὶ τῆς ληγούσης, οἷον Γιαν·νής, Βαρναβής, Γιωρκής, Σταυρής κλπ., σημασιολογικῶς μὲν ταυτόσημος τούτου χρησιμεύων δ' ὅμως οὐ μόνον πρὸς χαρακτηρισμὸν προσώπων παιδικῆς ἡλικίας ἀλλὰ καὶ προηγμένης τοιαύτης. Ἐν προκειμένῳ, ὡς εἶκός, ἐπικρατεῖ οὐχὶ πλέον ἢ ὑποκοριστικὴ σημασία ἀλλ' ἢ θωπευτικὴ.

Ἡ μνεῖα ὀνομάτων τοῦ τύπου τούτου εἰς μεσαιωνικά κείμενα ἐλέγχει τὴν παλαιότητα τῶν σχηματισμῶν. Οὕτω παρὰ τοῖς Κυπρίοις χρονογράφοις ἀπαντῶσι τοιοῦτοι εἰς -ῆς τύποι, καθ' οὓς μάλιστα μεταγράφονται καὶ ξένα ὀνόματα· πβ. τὰ παρὰ Μαχαίρα «ὁ σιρ Νικολί» σ. 105, «τὸν Τζορτζῆν τὸν Πισσολόγον» σ. 236, «Τζορτζῆς, Πατῆς, τὸν Σιμονῆν» σ. 348, «ὁ Γιωτῆς» σ. 380, «τὸν ἐβαπτίσαν καὶ ἐκράξαν τὸν Τουμασῆν» σ. 384, «Περρῆς» σ. 391, «Θεοτοκῆς,

Νικολῆς τοῦ Λουτράρη» σ. 397, «ὁ Κωσταντῆς τοῦ Παπᾶ» σ. 399, «τοῦ Σιασι τοῦ Γούλου» σ. 405' καὶ τὰ παρὰ Βουστρωνίω «Τζορτζῆς» σ. 424, «Περοῆς» σ. 436, «Φανῆς» σ. 437, «τὸν μισὲρ Περναρδῆ, τὸν Τζάκο τε Φλουρῆ» σ. 438, «τοῦ Νικολῆ Καντία» σ. 456, «ὁ Νικολῆς τοῦ Κωνσταντῆ» σ. 473 κ.ἄ.ἄ. Ὅτι δὲ ταῦτα ὠρμήθησαν ἐκ τῶν εἰς -ιν οὐδετέρων μαρτυροῦσι καὶ ἄλλα ἄλλως λήγοντα ὀνόματα. Οὕτως ἐκ τῶν οὐδετέρων εἰς -οῦδιν, τὸ Ἄγγελ-οῦδιν, τὸ Ἀχιλ-λε-οῦδιν, τὸ ἄρκατ-οῦδιν, τὸ γαμπρ-οῦδιν, τὸ τσαγκαρ-οῦδιν, τὸ φελ-λαχ-οῦδιν, τὸ Χριστ-οῦδιν κλπ. προέκυψαν τὰ ἄρσενικὰ Ἄγγελοῦδης, Ἀχιλ-λεοῦδης, Ἀρκατοῦδης, Γαμπροῦδης, Γερούδης, Δασκαλοῦδης, Κυριακοῦδης, Μιχαηλοῦδης, Τσαγκαροῦδης, Φελ-λαχοῦδης, Χριστοῦδης, ἅτινα ἀπαντῶσιν νῦν ἐν Κύπρῳ ὡς ἐπώνυμα¹. Πρὸς ταῦτα πβ. τὰ ἐν Κρήτῃ θωπευτικὰ Νικολιός, Γιωργιός, Γιαννιός κλπ., ἅτινα ὠρμήθησαν ἐκ τῶν οὐδετέρων τὸ Νικολιό, Γεωργιό, Γιαννιό κλπ.², ὡς καὶ τὰ πάμπολλα εἰς -έλλης ὀνόματα τῶν Λεσβίων, οἷον Δημητρέλλης, Λουκιδέλλης, Κωσταρέλλης κλπ., ἅτινα προφανῶς προέκυψαν ἐξ ἀντιστοίχων οὐδετέρων εἰς -έλλι³, τὸ Δημητρέλλι, τὸ Λουκιδέλλι, τὸ Κωσταρέλλι κλπ.⁴.

Ἐνόματα εἰς -ος.

Τὰ εἰς -ος ὀνόματα συνεχίζουσιν ἐν Κύπρῳ τὸ κληρονομηθὲν σύστημα: Ἄγγελος, Ἀπόστολος, Θεόδωρος, Παῦλος, Πέτρος κλπ. Ἐνεκα τῆς ζωτικότητος τοῦ συστήματος τούτου πολλὰ ὀνόματα εἰς -ίς ἐσημάτισαν παραλλήλους τύπους εἰς -ος, οἷον Γαβρίλης, Γαβρίλης — Γάβριλος καὶ Γάρβιλος⁵, Γιάν-νης, Γιαν-νῆς — Γιάν-νος,

1. Ἄλλους τοιοῦτους σχηματισμοὺς ἐν Κύπρῳ ἀναφέρομεν κατωτέρω ἐν τῷ περὶ ὑποκορισμοῦ κεφαλαίῳ.

2. Ἰδ. Γ. Ν. Χατζιδάκις, Ἐπιστ. Ἐπετ. Πανεπ. 11 (1914 - 15) 7.

3. Περὶ τῆς καταλήξεως ταύτης ἰδ. Ν. Ἀνδριώτην, Ἐτυμολ. Λεξ. ἐν λ. -έλλι.

4. Τὰ εἰς -ῆς ταῦτα ὀνόματα ὁ Γ. Ν. Χατζιδάκις, ἐνθ. ἀν., σ. 11 κέξ., ἀνάγων εἰς τὸ παλαιὸν σύστημα περισπᾶ. Ὁ Σ. Μενάρδος ἀκολουθεῖ τὴν ἱστορικὴν ὀρθογραφίαν. Ἡμεῖς ἐτονίσσαμεν δι' ὀξείας πάντα ταῦτα, διότι πιστεύομεν ὅτι εἶναι ἄσχετος πρὸς τὸ παλαιὸν σύστημα νεώτερος σχηματισμός.

5. Ἡ τάσις αὕτη τῆς διακινήσεως τοῦ τόνου πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὴν λήγουσαν συνδυάζεται πρὸς τὴν σημασιολογικὴν ἀπόκλισιν εἴτε τοῦ μεγεθυντικοῦ εἴτε τοῦ ὑποκοριστικοῦ καὶ ἐξετάζεται εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον.

Γιαν-νός και Γιάγκος¹, Γιωσήφης, -ής — Γιώσηφος, Ζαχαρής — Ζάχα-
 ρος, Μιχαήλης, Μιχάλης — Μιχάηλος και Μίχαλος, Μιξέλ-λης, Μιξελ-
 λής — Μίξελ-λος, Νικολής — Νικολός και Νίκολος, Παναής — Πα-
 νάος, Περικλῆς — Πέρικλος κλπ. Πιθανῶς εἰς τὴν σύγχυσιν τῶν εἰς
 -ης καὶ -ος ὀνομάτων ἐβοήθησεν ἡ τάξις τῶν εἰς -ίος, ἣτις
 καθόλου μὲν σχεδὸν προσεχώρησεν εἰς τὰ εἰς -ης, ἀλλ' ἐν τῷ
 αἰσθηματι τῶν λαλούντων διετηρεῖτο ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κυρίως
 ἀλλὰ καὶ τῆς λοιπῆς λογίας παραδόσεως ὁ ἀλώβητος τύπος εἰς -ίος
 καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐδημιουργεῖτο τὸ αἶσθημα τῆς παραλληλίας -ίς
 καὶ -ος. Παρόμοιοι παράλληλοι τύποι εἰς -ης καὶ -ος ἐδημιουργή-
 γηθησαν καὶ ἐξ ὀνομάτων εἰς -ίος' πβ. Ἄρτέμης — Ἄρτέμος
 (Ἄρτέμιος), Βασίλης — Βάσιλος (Βασίλειος), Δημήτρης — Δημητρός
 καὶ Δήμητρος (Δημήτριος), Λευτέρης — Λεύτερος (Ἐλευθέριος), Σω-
 τήρης — Σώτηρος (Σωτήριος) κλπ.

Τὴν τάξιν τῶν εἰς -ος ὀνομάτων καθὼς καὶ τὴν τάξιν τῶν εἰς
 -ίς πλουτίζουν καὶ τὰ ὀνόματα τὰ ἐσχηματισμένα διὰ καταλήξεων
 εἴτε ὑποκοριστικῶν εἴτε μεγεθυντικῶν.

1. Περὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ὀνόματος Ἰωάννης - Γιάννης - Γιάγκος ἰδ.
 Σπ. Π ε ρ ρ ῆ ν, Ἄθηνᾶ 23 (1911) 450 - 461.

Το παρόν τεύχος έχει επιχορηγηθεῖ ἀπὸ τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες
 τοῦ Υπουργείου Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ.

Ἡ επιχορήγηση δὲν σημαίνει τὴν ἀποδοχὴ τοῦ περιεχομένου ἢ τῶν ἀπόψεων
 ποὺ ἐκφράζονται ἀπὸ τὴ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ ἀπὸ πλευρᾶς τοῦ Υπουργείου
 Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ.